

מאמר כט

גמ' בבא בתרא דף עה.

אמר רבה א"ר יוחנן עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים מבשרו של לויתן, שנאמר (איוב מ, ל) יכרו עליו חברים, ואין כרה אלא סעודה שנאמר (מלכים ב' ו, כג) ויכרה להם כרה גדולה ויאכלו וישתו, ואין חברים אלא תלמידי חכמים שנאמר (שיר השירים ח, יג) היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני, והשאר מחלקין אותו ועושין בו סחורה בשוקי ירושלים, שנאמר (איוב שם) יחצוהו בין כנענים, ואין כנענים אלא תגרים שנאמר (הושע יב, ח) כנען בידו מאזני מרמה לעשק אהב, ואי בעית אימא מהכא (ישעיה כג, ח) אשר סחוריה שרים כנעניה נכבדי ארץ.

שכר מצוה מצוה לפי שכל תכלית העבודה היא להגיע לשכר בדין

[א] ^אהלויתן הוא מידת המלכות כפי שהתבאר (מאמר כ"ח), והוא מקום העבודה של האדם, וממילא הוא מקום השכר ג"כ, כמו שאמרו חז"ל (אבות פ"ד מ"ב) "שכר מצוה מצוה", והיינו שהמצוה עצמה הופכת להיות השכר, והעבודה מתהפכת להיות שכר.

והטעם לזה, דהנה כתב המסילת ישרים (פ"א) "כללו של דבר, האדם לא נברא בעבור מצבו בעולם הזה אלא בעבור מצבו בעולם הבא, אלא שמצבו בעולם הזה הוא אמצעי למצבו בעולם הבא שהוא תכליתו", ועל זה אמרו (אבות פ"ד מט"ז) "התקן עצמך בפרוזדור כדי שתיכנס לטרקלין".

וכל תכלית העולם הזה היא מפני שהאדם נברא בדמותו ובצלמו, וא"כ אינו יכול לקבל שכר שאינו שלו, שצולם אלוקים עניינו שהוא המשפיע, אבל מאן דאכיל דלאו דיליה בהית אסתכולי באפיה (עיין ירושלמי ערלה פ"א ה"ג). וככל שהשפעה אליו גדולה יותר הרי ממילא הוא רחוק יותר מלהיות צלם אלוקים.

שׁוֹב נְחוּתֵי יִמָּא

וְעַל כֵּן הַטוֹב בְּאֵמֶת הוּא רַק בְּאוֹפֵן שֶׁל שֹׁכֵר וְלֹא בְּאוֹפֵן שֶׁל קִבְּלַת טוֹב שְׁכוּלוֹ חֶסֶד. וְהַחֶסֶד הַגָּמוּר שֶׁל הַקִּבְּ"ה הוּא שֶׁאֵינוֹ נֹזֵחַ לְשֹׁכֵר בְּדִין, שֶׁכִּיכּוֹל הַבְּרִיאָה תִּהְיֶה זְקוּקָה לָנוּ.

וְזֶהוּ עוֹמֵק מִטְּבַע בְּרִכַּת יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת "טוֹב יֵצֵר כְּבוֹד לְשִׁמוֹ", שֶׁהַקִּבְּ"ה בְּחֶסֶדוֹ יֵצֵר אֶת הַצּוֹרֵךְ שֶׁל כְּבוֹד, כְּדִי שִׁיְהִי לָאָדָם טוֹב בְּאֵמֶת.

וְגַם אוֹתָם כִּי דוֹרוֹת שֶׁהַקִּבְּ"ה זֵן בְּחֶסֶדוֹ קוֹדֵם מִתֵּן תּוֹרָה, לֹא הִיָּה זֶה עוֹלָם שֶׁהוּא כּוֹלוֹ חֶסֶד. וְרֵאִיָּה לְדַבֵּר, שֶׁהִרְבָּה נִעֲנָשׁוּ בְּאוֹתָם הַדּוֹרוֹת כְּמוֹ דוֹר הַמְּבוּל וְדוֹר הַפְּלִגָּה. אֲלֵא הַפִּירוּשׁ בְּזֶה שֶׁכֵּל דוֹר וְדוֹר הִיָּה לוֹ מֵהַלֵּךְ אַחֵר שֶׁל חֶסֶד שֶׁעַל יָדוֹ מִתְּגַלֶּה אֵיךְ אוֹתוֹ דוֹר מְבִיא לְכְבוֹד שָׁמַיִם. וּבִמְתֵן תּוֹרָה נִתֵּן לָנוּ מֵהַלֵּךְ לְכָל הַדּוֹרוֹת הַמְּבִיא לְגִילוּי כְבוֹד שָׁמַיִם, אֲבָל בְּדוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים בְּכָל דוֹר יֵשׁ לָהֶם מֵהַלֵּךְ בְּזֶה שֶׁל אוֹתוֹ דוֹר בְּלִבְדוֹ.

וְכֵן הוּא הַבִּיאוֹר בִּי"ג מִיְדוֹת שֶׁל רַחֲמִים, שֶׁפּוֹעֵלִים אֶפִּילוֹ שֶׁאֵינוֹ הַגּוֹן אֶפִּילוֹ שֶׁאֵינוֹ כְּדָא (עִפ"י גַּמ' בְּרִכּוֹת דף ז. וְרִש"י שָׁם), שֶׁהַכּוֹנֵה הִיא שְׁגִילוּי כְבוֹד שָׁמַיִם בְּמֵהַלֵּךְ הַזֶּה מְגִיעַ מֵעֵצָם קִיּוֹם צוֹרֵת אָדָם, הַמֵּהַלֵּךְ נוֹתֵן אֶפְשָׁרוֹת לָאָדָם לְהִגִּיעַ לְתַכְלִית בְּדֶרֶךְ יוֹתֵר קְלָה, אֲבָל לְעוֹלָם בְּעֵינֵי לְזִכּוֹת בְּדִין מִצַּד הָאָדָם, דְּאֵל"כ יֵשׁ כֵּאֲנִי בִּיטוּל צוֹרֵת אָדָם.

סְעוּדַת לוֹיְתָן הוּא מְקוֹם הַשֹּׁכֵר שֶׁהוּא מְקוֹם הַטֵּעַם - עֵיקַר הַטֵּעַם הוּא בְּבָשָׂר

ב] **נִמְצָא** דְּכָל הַטוֹב כּוֹלוֹ נִמְצָא בְּתוֹךְ מִידַת הַמַּלְכוּת, מְקוֹם עֲבוּדַת הָאָדָם, שֶׁתַּכְלִית הָעֲבוּדָה הִיא בְּשִׁבִיל הַטוֹב, וְזֶהוּ עוֹמֵק הָעֵנִיָּן שֶׁל הַלוֹיְתָן, שֶׁהוּא הָעֲבוּדָה הַמְּבִיאָה לְשֹׁכֵר.

וְזֶהוּ הַסְּעוּדָה הַגְּדוּלָה שֶׁבָּאָה ע"י הַלוֹיְתָן שֶׁהוּא מִידַת הַמַּלְכוּת. שֶׁאֵכִילַת בָּשָׂר הוּא הַטֵּעַם עֲצָמוֹ, שֶׁהַבָּשָׂר כּוֹלֵל בְּתוֹכּוֹ אֶת הַטֵּעַם הַטוֹב שִׁישׁ לְכָל בְּעָלֵי חַי, כְּנֹאמֵר (דְּבָרִים יב, כ) "בְּכָל אוֹת נִפְשֵׁךְ תֹּאכַל בָּשָׂר", שֶׁהַנֶּפֶשׁ שֶׁהִיא "שִׁיתוּפָא דְּגוּפָא" (גַּר"א בְּהִרְבָּה מְקוּמוֹת ע"י אֲדַרְתָּ אֵלֵיהֶוּ דְּבָרִים לֵב, ו, וְסִפְרָ יִצִּירָה פ"א מ"א דף ג') מִתְּאוּרָה לְבָשָׂר. וְכָל שֶׁהַבְּעַל חַי טוֹעֵם יוֹתֵר הַבָּשָׂר טוֹב יוֹתֵר.

וְזֶה הַטֵּעַם שֶׁעֵיקַר טוֹמְאָת מֵת הִיא בְּבָשָׂר, שֶׁעֲצָמוֹת אֵינָם מִטְּמָאוֹת מִשׁוּם טוֹמְאָת מֵת עֲצָמָה, וְרַק יִלְפִינָן מְרִיבּוּי לְמֵת, וְכֵן אֵינָן טוֹמְאָת עֲצָמוֹת בְּנִבְלָה (חֻלִּין דף קיז:), לְפִי שֶׁהַחַיּוֹת הִיא בְּבָשָׂר, וּמִמִּילָא כִּשְׁהַחַיּוֹת נִלְקַחַת אֲזֵי רַק שֶׁם חֵלָה הַמִּיתָה

(עי' לעיל מאמר ו'). ועי' במהר"ל בדרך חיים (פ"ג סוף משנה ט"ז) שדן אם הסעודה הגדולה שייכת לעולם הבא או לא².

והנה מצינו בפסוק (מלכים א' ה, ה. מיכה ד, ד) הלשון "איש תחת גפנו ותחת תאנתו". ובשלמא תחת תאנתו מובן עפ"י פשט, אבל לגפן הרי אין צל, ומה עומק הענין לשבת תחת הגפן.

אלא עומק הדבר הוא, שגפן ותאנה הם כנגד טעמי תורה וסתרי תורה, כלשון הגמ' בפסחים (דף קיט.) "מאי למכסה עתיק, זה המכסה דברים שכיסה עתיק יומין ומאי נינהו סתרי תורה, ואיכא דאמרי זה המגלה דברים שכיסה עתיק יומין מאי נינהו טעמי תורה". גפן הוא כנגד סתרי תורה כמו שאמרו בעירובין (דף סה.) "נכנס יין יצא סוד", ותאנה זהו טעמי תורה, שתאנה סוד הטעם, כדברי הגמ' שם (דף כא.): "דרש רבא מאי דכתיב הדודאים נתנו ריח אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא" ועל זה נאמר (משלי כז, יח) "נוצר תאנה יאכל פריה", מי שנוצר את הטעם ומצפה לריבוי הטעם יאכל פריה.

עיקר הטענה על אדם הראשון ועל דוד המלך היה שראויים היו להגיע לאותו מעשה אלא שאכלו פגה (סנהדרין דף קז, א, עי' לעיל מאמר ד' אות ד'), היינו שאוכל ולא מגיע לטעם האמיתי. כתוב כאן שתאנה זה הטעם, וע"כ מי שלא טעם חטא יאכל את טעם התאנה.

בארץ ישראל ישבו "איש תחת גפנו ותחת תאנתו", הכונה לטעמי תורה ולסתרי תורה. וכל זה נמצא בלוייתן, הטעם שמגיע למי שהביא לגילוי מידת המלכות ע"י לימוד התורה.

ב. זו"ל שם "וזהו מה שאמר ונהנין מזיו שכינה. ופירוש זה ברור, כי רמזו בכאן כי הוא יתברך בעצמו צורת הצדיקים משלים את מציאותם ולפיכך יהיו נהנין מזיו שכינתו, וזהו הסעודה שרמזו עליה כאן שהכל מתוקן לסעודה. ואולי יקשה לך מה שאמרו במסכת בבא בתרא שעתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים מבשרו של לוייתן שמשמע שיש אכילה ושתיה. בודאי לא קשיא כי זה יהיה קודם עיקר עולם הבא שתהיה אותה סעודה, אבל לעולם הבא הוא כמו שאמר שיהיו נהנין מזיו שכינה. ומכל מקום כאן לא רמז על אותה סעודה של לוייתן כי אין זה שלימות אחרון לצדיקים, רק סעודת עולם הבא הוא שיהיו נהנים מזיו שכינתו. אמנם בלאו הכי לא קשיא כי מה שאמרו העולם הבא אין בו אכילה ושתיה היינו אכילה גופנית, אבל סעודת לוייתן אינו אכילה ושתיה גופנית רק כמו שבארנו במקומו כי הוא אכילה בלתי גופנית, ואין להאריך במקום הזה. רק נראה כי צריך לפירוש שאמרנו, כי אין הלוייתן סעודת עולם הבא שהרי סעודת עולם הבא שיהיו נהנין מזיו שכינה ודבר זה סעודתן. מ"מ יש ליישב כי הא והא איתא שיהיו סעוד' מן הלוייתן כמו שבארנו במקומו, וגם יהיו נהנין מזיו שכינה ודבר זה נכון ואין להאריך יותר כי דברים אלו עמוקים".

**השאר עושים בו סחורה בשוקי ירושלים - מידת המלכות מתגלה ע"י
צירוף היחידים לציבור**

[ג] מה שנותר מן הליתן עושים איתו סחורה בשוקי ירושלים. כי בכדי לעמוד על דברי תורה צריך משא ומתן שעל ידי זה יתברר דבר, כמו שאמרו (תענית דף ז.ז.) "תלמידי חכמים מחדדים זה את זה בהלכה", כחידוד סכין.

וזהו ענין הסחורה בשוקי ירושלים, שחלק מצורת ההמלכה של המלאכים להקב"ה הוא ע"י שנותנים רשות זה לזה "וקרא זה אל זה ואמר", שכל אחד ואחד מקבל מזולתו וע"י זה יש גילוי. וכדברי התוס' על מה שאמרו בחגיגה (דף יג.ז): שנהר דינור יוצא מזיעתן של חיות. ופירשו התוס' וז"ל "מזיעתן של חיות, ויוצאים ממנו מלאכים ואומרים שירה ומיד נטרדים. והכי מצינו במדרש (איכה פ"ג) חדשים לבקרים שבורא מלאכים בכל יום ואומרים שירה ונטרדין להן כדאמר בסמוך, משום שיש אות במלאכים הקבועים שממתינים זה לזה לומר שירה, ואלו החדשים שאינם יודעים הדת ממהרין לשורר ונתחייבו כליה, והיינו אשר תקנו ויסדו אנשי כנסת הגדולה ביוצר "ונותנין רשות זה לזה קדושה כולם כאחד עונין ואומרים", והיינו שחלק מעבודת ההמלכה הוא להמליך יחד, ומי שאינו עושה זאת מתבטל מיד.

סחורה הוא גילוי שמגיע מכח צירוף של יחידים יחד, מידת המלכות כל ענינה הוא חיבור הפרטים יחד לשם ציבור. ומקבלין דין מדין, בליתן כלול עוד ענין של ציבור, שכל אחד יש לו חלק במה שיש לחבירו.

